

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SLÆGTSGAARDEN

Nr. 21 . December 1945 — Januar 1946.

Torbenfeldt er en af vore ældste Herregaarde. Dens Historie strækker sig helt tilbage til 1370'erne, hvor dens Historie falder sammen med saa kendt et Navn som Marsk Stig, evt. en Svoger til ham, Torben Jensen, der muligvis har givet den sit Navn

Dens fornemme — i Ordets bedste Betydning — Bygninger, ligger vidunderligt skønt paa en lille Ø i den idylliske Sø! — Et Besøg værd for baade de, der kender den, og for dem, der aldrig har set den.

SLÆGTSGAARDEN

Udkommer hveranden Maaned.

Red. af *Jørg. Petersen* (ansv.) og *Chr. Damm*.

**Foreningen
til Bevarelse af danske Slægtsgaarde.**

„Slægtsgaards-Arkivet“,

Kontor: Købmagergade 67-69, København K.
Kontoret aabent hver Dag Kl. 10 til 1.
Telefon Central 9056.

Sekretæren træffes efter forudgaaende Aftale.
Alle Breve til Foreningen skal sendes til Kontoret, Artikler og andet til Bladet dog til Formanden, ligesom private Forespørgsler.

LANDSBESTYRELSEN:

Gdr. *Jørg. Petersen*, Thorsgaard, Gislinge (Formand).

Gdr. *Jens Jensen*, Sode pr. Hejsager (Næstfmd.).

Sognefoged, Gdr. *N. Slemming*, Hammelev pr. Grenaa.

Greve *F. C. R. Scheel*, Ryegaard pr. Kirke Saaby.

Parcl. *Niels Larsen*, Veddinge pr. Faarevejle.

Sognefoged, Gdr. *Hans Pedersen*, Holmegaard, Sanderum.

Gdr. *Chr. Lybye*, Halborg pr. Skive.
Landstingsm., Ingeniør *M. N. Markersen*, Rødby.

Gdr. *Ths. B. Thomsen*, Ulstedlund pr. Ulsted St.

Foreningens Sekretær: Forf. *Chr. Damm*.
Foreningens juridiske Konsulent: Sagfører, cand. jur. *M. Hesselbjerg*, Hillerød.
„Slægtsgaards-Arkivet“'s Leder, Mag. art. *Hans Ellekilde* og Arkivar *P. K. Hofmansen*.

Foreningens Revisor: Statsaut. Revisor *Kr. Foged*, København.

„Slægtsgaards-Arkivet“ indledte han Undersøgelsesarbejdet. Saa vidt hans Tid rækker til det, vil han fortsætte med at udvide Kendskabet til de gamle Bondeslægter og Undersøgelserne heraf. (Indsendt af Damm).

Til Medlemmerne

Da undertegnede er blevet opfordret til fra 1. Jan. 1946 under Hr. Arkivar Ellekildes Ledelse at være med i Slægtsgaardsarkivets daglige Arbejde, ønsker jeg overfor alle Medlemmerne i Slægtsgaardsforeningen at udtrykke mit Haab om, at Forholdet mellem hvert Medlem i Foreningen og Slægtsgaardsarkivet frem i Tiden maa blive det allerbedste. Jeg beder Medlemmerne venligst forstaa, at grundet Kravet paa Omhu, der skal være Rettesnor for enhver Arkivundersøgelse, i Forbindelse med de meget smaa Midler, som Slægtsgaardsarkivet har at arbejde med, kan der være Undersøgelser af en saadan Art, at der nødvendigt maa gaa nogen Tid, f. Eks. med Korrespondance med de forskellige Landsarkiver etc., inden Resultatet, hvad enten det er positivt eller negativt, kan foreligge.

Til Gengæld skal ingen Henvendelse fra Medlemmernes Side blive henlagt uden forudgaaende Korrespondance derom med Rekvirenten, og det skal altid være mig en Glæde overfor det enkelte Medlem at kunne udvise al den Imødekommenhed og Forstaaelse, som Forholdet tillader.

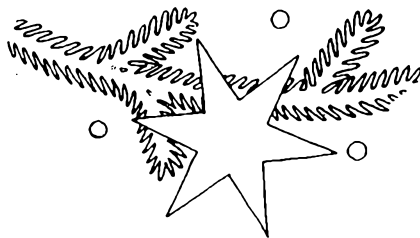
Mine bedste Ønsker om en god Jul rundt om i alle Danmarks gamle Slægtsgaarde.

P. K. Hofmansen.

Sekretær Damm fratræder

Forfatteren, Journalist *Chr. Damm*, som har været Foreningens Sekretær siden dens Start, har ønsket at fratræde sin Stilling, hvilket sker i Begyndelsen af det nye Aar. Han har siden Attentatet imod ham den 30./12. 1943 ikke haft med Foreningens Kontor at gøre.

Journalist Damm har paabegyndt Arbejdet med Slægtsgaardene allerede i Aarene efter den første Verdenskrig, og det var ham, der gennem sit Arbejde ved „Ill. Familie Journal“ lagde Grunden til Foreningen, som han ogsaa tog Initiativ til, ligesom han senere oprettede „Slægtsgaards-Arkivet“. I Aarene 1941, 42 og 43 tilførte han Foreningen godt 5000 Medlemmer og optegnede over 16,000 Slægtsgaarde Landet over, ligesom han gennem Artikler og Meddelelser i Dagbladene skabte Foreningen et Navn. Og gennem

Til Læserne!

Bestyrelsen og Redaktionen ønsker alle en god Jul og et glædeligt Nytaar med Haabet om, at Danmarks ansvarlige, ledende Mænd maa gøre, hvad de formaar for at give Landbruget saa gode Virkekaar, at det giver Lyst og Mulighed for en øget Produktion til Gavn for hele det danske Samfund. Red.

FRA AARET DER GIK -

Al Begyndelse er svær, ogsaa den at starte en Forening som vor! — Da vi faa Stykker samledes i Odense og gav hinanden Haanden paa, at vi vilde samle danske Slægtsgaardsejere i en Forening, der udelukkende byggede paa nationale og kulturelle Grundpiller, havde vi intet andet at begynde med end Sekretær Damms paabegyndte Arbejde, og vi gik i Gang med samme Optimisme som den, der besjælede ham, stolende paa, at her var et saa rent fælles Samlingsmoment, at næsten alle vilde være med! Og lad det være sagt straks, vi fik stor Tilslutning, men vi manglede en meget væsentlig Ting, Erfaring.

Ikke alene paa den rent praktiske Maade, hvorpaa Sagn skulde gribes an, men ogsaa — og det var det væsentligste, for det første kunde vi lære — paa den økonomiske Side af Sagen. Ret hurtigt opdagede vi, at vort Budget ikke kunde holde Trit med de stærkt stigende Udgifter og det lige saa voksende Arbejde, og da saa tillige Damm paa saa raa en Maade blev hindret i at være Kontorets Leder, og vi maatte have anden og ukyndig Hjælp paa Kontoret samt stadig, hvad vi fandt var vor Pligt, betalte Damm Gage, maatte Budgettet briste. Et væsentligt medvirkende Moment maa heller ikke glemmes: Restancerne. Naar et Budget anlægges med godt 6000 Medlemmer, og der heraf svigter ca. 15-1600, skal det gaa galt, og vi kan ikke undlade at sende en bebrejdende Tanke til disse „Medlemmer“. Muligvis har den, der tegnede dem, lovet for meget, og muligvis har enkelte lagt andet i Medlemsskabet end det, vi vil. Hvilket Motiv der end skal søges, er Udmeislerne eller Ikke-Indløsningen af Opkrævningen en uforudset Budgetforringelse, der skader Arbejdet i høj Grad og viser, at man slet ikke har forstaaet Foreningens egentlige Sjæl.

Vi har derfor maattet foretage betydelige Ændringer for at faa Balance. Blandt disse er den væsentligste vel nok, at Damm var klar over Vanskelighederne og ønskede at fratræde fra 1. April 1946; andet Sted vil hans egen Fratræden af ham selv motiveres. Desuden har vi maattet holde op med de „små Undersøgelser“, foreløbig for et Aar, hvilket ogsaa kan ses af Hr. mag. art. Ellekildes Meddelelse her i dette Nr. af Bladet.

Endelig har vi faaet andet Kontorpersonale. Fra 1. Januar fratræder Hr. von Antoniewicz

som Arkivleder, og Hr. Hofmansen træder i hans Sted. Hofmansen er selv fra en gammel Slægtsgaard i Vestjylland og har derfor alle Betingelser for at komme i Kontakt med Medlemmerne, og hans Interesse vises bedst derved, at han i det første Aar ikke ønsker Betaling for sin Medvirken; kun naar større Undersøgelser ønskes, maa man betale efter Forhandling med Hr. Hofmansen.

Endvidere har vi været saa heldige at faa en yderst dygtig og interesseret Medhjælper paa Kontoret som Leder. Hr. Ellegaard, fhv. Kriminalbetjent, nu pensioneret. Vi benytter Lejligheden til at sige ham en varm Tak for Interesse, Orden og Punktlighed; hans Oprydningssarbejde har været enormt, og under hans og Kasserer Nielsens Ledelse tør vi spaa, at Foreningens forretningsmæssige Side nu er i de rigtige Hænder, maa vi tilføje: for første Gang siden Foreningens Start.

Sidst men ikke mindst bringer vi en Tak til Hr. mag. art. Hans Ellekilde; nu da vi faar vort Arkiv under hans videnskabelige Behandling og hans interne Kendskab til Værdien af Stoffet, kan vi føle os fuldt trykke i enhver Henseende, og Flytningen af Arkivsagerne til det kgl. Bibliotek skyldes udelukkende ham, og hans generøse Tilbud om Medvirkning, gratis foreløbig, baade ved Arkivet samt her ved Bladet, vil betyde vor absolute videnskabelige Anerkendelse. Et Samarbejde med „Dansk Folkemindsamling“ er nu indledet, vort Arkivmateriale kommer under kyndig Behandling og i betryggende Opbevaringsrum, begge Dele til fremtidig uvurderlig Gavn, baade for os og forhaabentlig ogsaa for Dansk Folkemindsamling.

Som man vil se, er der sket store og afgørende Begivenheder! Enhver Begyndelse er vanskelig, Lærepenge skal betales, vi har maattet betale vore; men vil vi uden Smaalighedens snæversynede Synsvinkel ofre de Par Kroner, det i Fremtiden vil koste, kan vi skabe noget stort og betydende, og Skam faa os, om vi svigter, det vilde tjene danske Bønders Ære daarligt.

Skulde vi slutte dette vort sidste Nummer af Slægtsgaarden i 1945, Fredsaaret, med et Jule- og Nytaarsønske, maatte det blive: „Gid hvert eneste Medlem vilde forstaa, hvad vi egentlig vil, og føle sig som forpligtet Parthaver mod dette Maal ved at medvirke til fortsat Fremgang“. — Først da bliver Foreningen den Sammenslutning, som vort Haab er, den skal blive — og kan blive. Glædelig Jul og godt Nytaar.

Red.

★

Dansk Folkemindesamling

Slægtsgaardsforeningens Formand, Gdr. *Jørgen Petersen*, Gislinge, har lige forklaret Medlemmerne Aarsagerne til, at Slægtsgaardsforeningens Styrelse har overdraget Slægtsgaardsarkivet til Dansk Folkemindesamling paa Det kongelige Bibliotek med undertegnede som ulønnet Arkivleder i Genealogen v. Antoniewicz' Sted i Aaret 1946 med det Formaal i dette Aar at uddanne Arkivhistorikeren *P. K. Hofmansen*, Kursuslærer ved de forenede Præliminærkursus, til hans forhaabentlig mangeaarige lønnede Virksomhed som Slægtsgaardsarkivets Arkivleder. Det vil derfor være rimeligt at orientere Slægtsgaardsforeningens Medlemmer lidt om, hvad Dansk Folkemindesamling er, og hvad denne Samling ellers foretager sig.

For mange af Læserne er Dansk Folkemindesamling forlængst velkendt, men det kan vel ikke undgaas, at en og anden nu for første Gang hører om denne Samling, skønt den har levet og virket med ikke helt ringe Livskraft, siden den blev stiftet og oprettet af nu forlængst afdøde Professor *Åxel Olrik* i Aaret 1904.

Dansk Folkemindesamlings Hovedopgave er at samle den i Folkets Minde levende Overlevering om Folkets gamle Digtning baade i rimet og i fortællende Form. Dernæst Folkets ældgamle Tro og Meddelelser om Folkets Liv i det strengt dagligdags Mands- og Kvindearbejde og i de festlige Lag knyttede til Aarets og Livets Højtider, blandt disse f. Eks. Beretninger om, hvorledes Julen, eller hvorledes Bryllup'er blev fejret i alle Slags danske Hjem, men først og fremmest dog hos den danske Bondestand, baade i de rige Slægtsgaarde og de fattige Husmandsteder, fordi man her mer end andetsteds har bevaret i ældgammelt og levende Minde, hvad *Svend Grundtvig*, den danske Folkemindesamlings og den danske Folkeminforsknings store Grundlægger, i 1857 har kaldt „Folkeandens gamle Minder“:

Naar du i Barnets Leg, i Pigens Sang,
i Kvindesyner og i Kvindesage,
i Mandens Skjæmt og Kløgt end mangan Gang
vi høre Gjenlyd af de gamle Dage,
vi vel med Flid bør gemme, hvad vi finder,
for det er Folkeandens gamle Minder.

Med stor Flid har *Svend Grundtvig* (1824-83) samlet disse „Folkeandens gamle Minder“. Og han har ordnet disse Folkets Minder paa en for

alle Tider forbilledlig dansk Vis i deres Hovedgrupper: *Danmarks Folkeviser* (som f. Eks. Visen om Agnete og Havmanden), *Danmarks Folkeæventyr* (f. Eks. det berømte Æventyr om Kong Lindorm eller Hvidebjørn Kongens Søn), *Danmarks Folkesagn* (som f. Eks. Sagnene om Holger Danske eller Sagnene om Ellekongen i Stevns, der ikke taaler den danske Konge paa sit Omraade, eller Sagnene om Kong Valdemark vilde Jagt), *Danmarks Folkeliv* (derunder alle Lege, baade Sanglege og andre Lege samt Gaader, Rim og Remser) og endelig tilsidst *Danmarks Ordsprog og Mundheld*.

Svend Grundtvig har udgivet en Mængde af disse Folkemindeoptegnelser i sit klassiske Stovværk „Gamle danske Minder i Folkemunde“ I-III fra Aarene 1854-61. Endnu meget mere af *Svend Grundtvigs* Stof har *Evald Tang Kristensen*, Danmarks store Folkemindesamler, hans Efterfølger og Elev, udgivet i sine Stovværker „Danske Sagn“, „Jydsk Almueliv“ I-VI, „Danske Børnerim, Remser og Lege“, „Danske Ordsprog og Mundheld“, „Danske Folkegaader“ osv. osv. Ogsaa jeg selv har i min Ud-gave af *Svend Grundtvigs* Danske Folkesagn 1839-83, hvoraf første Bind er færdigtrykt, men endnu ikke udkommet, fremdraget meget grundtvigsk Stof, Men meget af *Svend Grundtvigs* Folkemindestof, ganske særligt de Almueviser, der ikke kunde finde Optagelse i hans Nationalværk „Danmarks gamle Folkeviser“ I-XI og hans mange Folkeæventyr er for Størstedelen utrykt, og de danner sammen med *Svend Grundtvigs*

Ad kendte Veje

*Jeg gaar ad de kendte Veje,
hvor Husene ældgamle luder,
og kendte Ansigter kigger
paa mig gennem solbrændte Ruder.*

*Jeg kender hver lille Krumning,
hver Vejgrøft, der vrimler med Tudser,
hver Rolling med hullet Træsko,
der snyder sin Næse og studser.*

*Jeg gaar ad de kendte Veje,
hvor Husene ældgamle luder,
og kender hvert Ansigt, der kigger
paa mig gennem solbrændte Ruder.*

JENS A. PETERSEN.

trykte Samlinger Hovedhjørnestenen i Dansk Folkemindesamling.

Her findes ogsaa den tidligere jydsk Folkeskolelærer *Evald Tang Kristensens* vældige personlige Indsamlinger, udfyldt paa smukkeste Maade med hans mange Skattegraveres og andre personlige Medarbejdes Samlinger. Blandt hans Skattegravere er de siden saa velkendte danske Digtere *Jeppé Aakjær* og *Johan Skjoldborg*. Den tredje store Samling, Dansk Folkemindesamling besidder, er gamle Pastor *Hennning Frederik Feilberg* i Darum, siden i Askovs beundringsværdige Samlinger, hvis Pragtstykke er hans Utrykte Ordbog over Folketro og Folkeskik fra Alverdens Lande med den mest utrættelige Flid samlet i hans vældige Folkemindesbibliotek fra alle Verdens Egne og Lande, som han har givet i Arv til Dansk Folkemindesamling. Af stor Værdi er ogsaa Professor *Axel Ollriks* egne Samlinger, især Forarbejder og ufuldendte Manuskripter f. Eks. til Danmarks Heltedigtning III-VII og det vældige Værk *Nordens Gudeverden* I-II, som det er mit Livsværk at fuldende, mit Smertensbarn at bringe til Verden. Der findes desuden mangfoldige andre selvstændige Samlinger af større eller mindre Omfang, som det her vil blive for vidtløftigt at fortælle nærmere om. Jeg vil kun som Eksempel nævne, at vi har hele det baade udgivne og uudgivne Billedstof til Achton Friis' tre Størværker om Danmark, „De Danskes Øer“, „Danmarks store Øer“ samt Værket om „Jylland“.

Men langt de største af vore Samlinger er Dansk Folkemindesamlings egne voksende Samlinger af Førstehaands *Optegnelser* om Folkedigtning, Folketro og Folkeliv, *Udklip*, ikke mindst af topografisk og kulturhistorisk Karakter og *Afskrifter* af Folkemindestof, ligesom ogsaa *Billedstof* Samlinger, hvortil hver enkelt af Slægtsgaardsforeningens Medlemmer let vil være i Stand til at yde Bidrag og ogsaa bør gøre det. Formanden har allerede lagt for med en Oplysning om Jomfrustenen i Gislinge, som slet ikke tidligere var kendt af Dansk Folkemindesamling og derfor naturligvis ikke optaget i det store systematiske, hele Danmark omfattende Værk af Aug. F. Schmidt: „Danmarks Kæmpestenene i Folkeoverleveringen“ 1933. Jeg vil gerne anføre denne Optegnelse som Eksempel paa, hvad vi har Brug for i Dansk Folkemindesamling fra hvert eneste dansk Sogn.

I Fladvandet af Lammefjorden paa Grænsen af Hagested Ø laa der tidligere en Sten, der var saa stor, at en Dreng skulde staa bøjet og en anden kravle op paa Ryggen af ham for at naa op paa Toppen af Stenen. Stenen blev kaldt for *Jomfrustenen*, fordi der i Toppen var ligesom Aftryk af

Det vil altid være os en Glæde at se Dem i Fredericia, og vi vil gøre vort til, at Opholdet bliver saa behageligt som muligt.

Fredericia Turistforening

to Damefødder. Efter Sagnet er denne Sten kastet af Trolden fra Grevinge (Bakker) imod Hagested Kirke. Den blev i 1897 hugget i Stykker af svenske Stenhuggere og brugt som Materiale for Brobygning for Odsherreds Banen over Gislinge Aa.

I hvert eneste Sogn er der en Kirke, som der næsten altid fortælles Sagn om — om, hvorfor Kirken netop ligger paa dette mærkelige Sted i Sagnet og ikke paa noget andet Sted, og mange andre Kirkesagn, som vi gerne gennem Slægtsgaardsforeningens Medlemmer vil have samlet saa fuldstændigt som muligt fra alle Danmarks Sogne til et stort fremtidigt Arbejde om Danske Kirkesagn, der skal kunne oplyse mangt og meget om Kristendommens Indførelse i Danmark og Kirkens Sejr.

Ved hver eneste Kirke har der været *Præster*, der har levet i Menighedens Minde, snart for det Gode, snart for det Modsatte, og ogsaa pudsiges Smaatræk er af Betydning og Værdi. Om min kære afdøde Ven, den elskelige Præstemand *Torsten Lundberg* i Glimager i Nordskaane, fortalte Menigheden i dette Efteraar, at han en Dag kom ind til sin Hustru Clara og sagde: „Jeg kan ikke forstaa, at Grisene stadig skriger saa meget, jeg har dog givet dem det bedste Hø, jeg kunde finde til dem“. Vi tror ikke paa, naturligvis ikke, at denne eller hin Fortidspræst har *manet* Genfærd ned, at han har tvunget den onde Genganger ned i Jorden og bundet ham til Jorden ved at banke en Egetræspæl igennem hans Lig, men vi er overbevist om, at netop den navngivne Præst, saadanne Fortællinger knyttes til, har været en Herrens Tjener af den rette Art, mens den Slags Fortællinger ganske naturligt ikke kan knyttes til sløje og uduelige Præster, der lader fem og syv være liige og ikke hjælper deres Menighed i dens Medlemmers Angst og Sjælenød. Det er Menings engang at samle alle de Historier og Anekdoter, vi kender om navngivne danske Præster, i en Slags Wi-bergsk Præsteleksikon som Bidrag til Belysning af vor Præstestands Forhold til deres Menighed.

I hvor mange danske Sogne er der ikke en *Herregaard*, som der fortælles mange Sagn om, og Herregaardsfolk, hvis onde Gerninger ofte

mindes bedre end deres mange gode Gerninger, der ikke heller bør gaa i Glemme. Der er mangfoldige mange andre Ting at optegne for hver enkelt Slægtsgaardsejer, hans Hustru eller hans Børn, men vi vil komme meget langt, hvis hver eneste Slægtsgaardsejer i den kommende Jule-tid i en ledig Stund vil optegne til Dansk Folke-mindesamling (Adrs.: Det Kongelige Bibliotek, København K.), hvad Sagn hver enkelt kender om sin Sognekirke, dens Præster gennem Ti-derne, om Sognets Herregaard og dennes Be-boere. Vil De saa desuden fortælle om Barndom-mens Jul i Slægtsgaarden, vil det være en endnu mere kærkommen Julegave for Dansk Folke-mindesamling.

Jeg vil meget gerne sætte det som mit Maal, at den danske Bondestand i Almindelighed og Slægtsgaardsejerne i Særdeleshed, vilde betragte Dansk Folkemindesamling som deres egen Sam-ling, som de bærer oppe med deres Velvilje, de-res Optegnelser, deres Avisudklip, Billeder og andre Oplysninger, som de besøger, naar de kommer til København, som en anden gammel Ven, og af hvem de faar de Oplysninger, vi maatte sidde inde med om Deres Fødesogn eller nye Hjemsgn, for der er intet dansk Sogn, hvis Folkeminder vi intet som helst kender til i Dansk Folkemindesamling, selv om der er mange Sogne, vi endnu kender alt for lidt til.

Men hvis De ikke mener Dem i Stand til at sende mig Sagn om Kirke eller Herregaard, Præster eller Herremænd i Deres Sogn, for der er nogle Steder, hvor Sagnene under den sti-gende Oplysning og Modernisme er gaaet helt i Glemme, saa er der een Ting, som De kan sende Oplysninger om, og det er *Dem selv*, Deres Hus-tru og Børn og Deres gamle Forældre og Svi-gerforældre. De skriver alligevel saa mange Jule-kort i Julen, at det ikke gør saa nøje med en Pølse i Slagtetiden. — Send et Julekort til Dansk Folkemindesamling, helst et Prospektkort fra Deres eget Sogn, muligt Deres egen Gaard og oplys der: Navnet og Matrikulsnummeret (med By og Sogn) paa Deres Gaard, Deres fulde Navn og Fødselsdag, deres Hustrus fulde Navn og Fødselsdag, Deres Børns Navne og Fødselsdag, Deres Forældres og Deres Svigerforældres Navne og Fødselsdag.

Disse Julekort med Deres reelle Oplysninger skal danne Grundstammen i det Slægtsgaards-arkiv, som jeg mener bør skabes til Gavn for den danske Bondestand i Almindelighed og Slægtsgaardsejerne i Særdeleshed, og de vil blive sat ind i et Kartotek, ordnet ligesom Dansk Folkemindesamlings egne Samlinger efter Sog-nenumre. Disse ganske simple Oplysninger er

nemlig den helt uundværlige Nøgle til alle vi-deregaaende Folketællings- og Kirkebogsunder-søgelser. Om disse Undersøgelser skriver nu en saa sagkyndig Mand som min Ven Arkivhisto-rikeren *P. K. Hofmansen*. Han har i sin Beske-denhed paalagt mig ikke at sige noget om ham, han vilde ikke gerne, at jeg derved skulde op-vække Forventninger, han slet ikke kunde ind-fri. Men jeg maa dog have Lov til at sige, at *P. K. Hofmansen* ligesom jeg selv er af Bondestand, at han stammer fra en Slægtsgaard i Sevel ved Karup Aa, Vestjylland, at han anbefalet til mig af Landsarkivaren i Viborg, Svend Aakjær, til min fulde Tilfredshed har foretaget de fleste arkivmæssige Forarbejder til min Bog Hornbæk Kirke, Bidrag til Hornbæk Fiskerlejes Historie i 1937. Jeg venter i Hofmansen at faa en lige saa god Medarbejder i det nu til Dansk Folkeminde-samling tilknyttede Slægtsgaardsarkiv, hvis Arkivleder jeg skal være i Aaret 1946, som jeg har i de til min Afdeling af Dansk Folkemindesam-ling knyttede Medarbejdere, Samlingens viden-skabelige Assistent, Universitetslektor Henning Henningsen og Samlingens Kontorassistent Fru Elsy Ransy, som jeg haaber, at mange af Slægts-gaardsforeningens Medlemmer for Fremtiden vil faa personligt Indtryk af, dels ved personlige Be-søg og Omvisninger i Dansk Folkemindesamling, dels ved oplysende eller takkende Breve fra Dansk Folkemindesamling. Min Kollega, Arki-var *H. Grüner Nielsen*, den kendte Udgiver af Danmarks gamle Folkeviser IX-XI, vil med stør-ste Glæde modtage Bidrag til sin Afdeling af Dansk Folkemindesamling, Viser af alle Slags, Sanglege, Folkemusik, Spillemandsbøger osv.

Med Ønsket om glædelig Jul til alle gode Landsmænd i Dansk Slægtsgaardsforening.

Hans Ellekilde.

6 Lokalafdelinger i Svendborg Amt

Foreningen har, som nævnt, paabegyndt et Arbejde for at faa oprettet mindre Lokalafde-linger, idet det har vist sig, at Lokalafdelinger, som omfattede hele Amter, har været for store, saaledes at der ikke har kunnet opnaas den nød-vendige Kontakt, hvorved hele Arbejdet ikke er blevet fremmet, som det burde være sket.

Ved 4 Møder er der nu oprettet 4 nye Lokal-afdelinger i Svendborg Amt, saaledes at der her med Lokalafdelingerne paa Ærø og Langeland ialt er 6 Lokalafdelinger.

Det første Møde blev holdt den 31. Oktober i

„Turisthotellet“ i Nyborg med Deltagelse fra *Vindinge Herred*. I dette Herred er der om ved 300 Slægtsejendomme. Efter at *Journ. Chr. Damm* havde givet nogle Oplysninger om Foreningens Arbejde, blev der valgt en Bestyrelse, som kom til at bestaa af Gaardejerne *Markus Jørgensen*, *Sulkendrup*, *Hans Christoffersen*, *Holkegaarden*, *Refsvindinge*, *Søren Nielsen*, *Mensalgaard*, *Avnslev*, *Viggo Eskely*, *Eskildstrup*, og Bestyrer *Lavrids Henriksen*, *Skellerupgaard*.

Den anden Lokalforening, omfattede *Gudme Herred*, hvor der kendes omved 250 Slægts- ejendomme, oprettedes Dagen efter ved et Møde paa „Hesselager Hotel“. Til Bestyrelse valgtes Gaardejerne: *Knud Grøftehaug*, *Ellerup*, *Peder Egedorf*, *Hesselager*, *Jørgen Jørgensen*, *Ringe*, *Chr. Nielsen*, *Gudme*, og *Rasmus Jensen*, *Langaa*.

Den 2. November afholdtes der Møde i „Høj- skolehjemmet“ i Svendborg for at oprette en Lokalfdeling for *Sunds Herred*, hvor der er over 300 Slægtsejendomme. Til Bestyrelse valgtes Gaardejerne: Sogneraadformand *Herman Nielsen*, *Egense*, *H. M. Rytter*, *Svendborg*, *Sognefoged Rs. Nielsen*, *Birkegaard*, *Bjerreby*, *Jens Jensen*, *Statenegaard*, *Skaarup*, og *Hans Jørgen Jørgensen*, *Kildemosegaard*, *Kværndrup*.

Det sidste Møde afholdtes den 3. November paa „Rasmussens Hotel“ i Faaborg, hvor der blev oprettet en Lokalforening for *Sallinge Herred*, hvor der er over 350 Slægtsejendomme. Til Bestyrelse valgtes Gaardejerne: *Rasmus R. Nielsen*, *Aastrup*, *Sognefoged Søren Møller*, *Milling*, *Sognefoged Jørgen Jørgensen*, *Bjerne Mark*, *Jens P. Jensen*, *Plovgaard*, *Tørring*, *Chr. Christensen*, *Brændelydinge*, *Johs. Søndergaard*, *Ul- bølge*, og tidligere *Møller R. M. Rasmussen*, *Lyø*. Til Lokalbestyrelsen valgtes desuden den kendte Lokalhistoriker, Lærer *Lauridsen*, *Svaninge*, som har foretaget et stort Undersøgellesarbejde vedrørende *Svaninge Sogn*.

De nye Bestyrelser vil nu træde sammen til Møder og herpaa finde de mest interesserede Mænd og Kvinder i de forskellige Sogne til Tillidsmænd. For *Sunds Herred* er der udpeget følgende Tillidsmænd: *Bjerreby Sogn: Rs. M. Nielsen*, *Birkemosegaard*; *Bregninge Sogn: Hans Pedersen*, *Ny Nyby*; *Drejø Sogn: Hemming Hemmingsen*; *Egense Sogn: Herman Nielsen*, *Skovsbo*; *Kirkeby Sogn: Rs. P. Rasmussen*, *Aavang*; *Kværndrup Sogn: Hans Jørg. Jørgensen*, *Kildemosegaard*; *Landet Sogn: Rs. Hansen*, *Dinesgaard*; *Lunde Sogn: Fru K. Nielsen*, *Lundegaard*; *Ollerup Sogn: Chr. Christensen*, *Stevnsbogaard*; *Skaarup Sogn: J. P. Nielsen*, *Skovgaard*, *Holmdrup*; *Stenstrup Sogn: Peder Rasmussen*, *Rødme*; *Sørup Sogn: H. H. Rytter*, *Turø Sogn: Niels Jør-*

gensen, *Bøgebjerggaard*; *Tved Sogn: Otto Vang*, *Tved*; *Øster Skerninge Sogn: Sognefoged H. Nørremand*.

Fra mange af Deltagerne blev der udtalt Tilslutning til Arbejdet, og der blev lovet at gøre et Arbejde, ikke alene for at skaffe Oplysninger om de enkelte Slægter og Gaarde, men ogsaa for at faa de flest mulige Medlemmer i Foreningen.

En Juledrøm

Jeg kender ingen Kvinde
saa trofast som min Mor.
Jeg kunde ingen finde,
da jeg var vokset stor,
jeg saadan kunde stole
saa ubetinget paa.
Bag hendes gamle Kjole
et Væld af Rigdom laa.

Jeg rejste rundt i Sønder,
jeg traved' rundt i Vest.
Og jeg blev kendt med Bønder,
med Haandværksmand og Præst.
Men naar i stille Timer
jeg træt mig satte ned,
min Juleklokke kimer
om Barndomstidens Fred.

Og naar engang min Stjerne
skal slukkes her paa Jord,
saa bryder jeg min Hjerne,
men finder først min Mor.
Min Sjæl vil søge Marken,
jeg elskede som Dreng,
og Søerne og Parken
og Aaen, Krat og Eng.

Saa beder jeg Gud Fader,
der tændte Stjerners Hær,
at han mig ej forlader,
naar Dødens Stund er nær.
Han skænked' Livets Gave,
han tager det igen.
I Barndomstidens Have
jeg blidt vil slumre hen.

H. P. Skaarup.

Det store biografiske Værk

HOLBÆK AMT

er et Værk over Amtets Landbrug,
hvori der vil blive en Skildring
af de enkelte Landbrugsejendomme
fra Oprettelsen til Dato med et
Billede af Ejendommen samt Ejerens
personlige Data.

Værket redigeres af Redaktør
Axel Holm med Bistand af en,
Række af Egnens lokale Mænd
der vil skrive et Afsnit om
Amtets Historie.

Et stort og smukt Værk, som ikke
alene for nulevende men ogsaa for
kommende Slægter vil være et vær-
difuldt Minde.

Tegning til Optagelse i Værket foregaar i denne Tid.
Værket udsendes til Foraaret 1946.

Dansk kulturhistorisk Forlag

Aarhus

To Generationer

HAFT EN GAARD I 103 AAR

Vi meddelte i sidste Nummer af Medlemsbladet, at Gaardejer *Mikkel P. Mikkelsen* i Knebel ejer en Gaard, som han og hans Far har drevet i 102 Aar. Vi ansaa dette for en Rekord. Men det viser sig, at selv dette lange Spand af Aar for kun to Generationer er blevet slaaet, idet vi har faaet et Brev fra Gaardejer *Søren Hansen, Kildeagergaard* i *Ørslevunderskov* ved Ringsted, som meddeler, at han og hans Far har drevet Gaarden i omved 103 Aar.

Søren Hansen fortæller, at hans Far: *Hans Chr. Jensen* er født den 2./6. 1818 som Søn af Sognefoged *Jens Jakobsen* og Hustru *Maren Jakobsdatter* af Torned. Den 14./1. 1843 fik han ved Giftermaal „Kildeagergaard“ i *Ørslevunderskov*, som den Gang var Fæstegaard under Ringsted Klosters Gods og tilhørende det Bøgelske Fideikommiss. *Hans Chr. Jensen* døde den 6./4. 1888. *Søren Hansen* selv er født den 14./10. 1867 og var saaledes 21 Aar ved Faderens Død. Han be-

styrede fra Faderens Død i 12 Aar Gaarden for sin Mor, indtil hun døde 1899, hvorefter han overtog Gaarden, som han stadig ejer og driver. Det vil altsaa sige, at Far og Søn har drevet Gaarden i knap 103 Aar — eller 103 Aar den 14./1. 1946.

Gaarden er paa 75 Tdr. Land med Hartkorn 9 Tdr. 6 Skp. 5 Fdk. 0 Alb. *Hans Chr. Jensen* fæstede Gaarden i 1843 for en Indfæstning af 400 Rdl. samt i aarlig Landgilde 18 Tdr. Byg efter Kapitelstakst. Ligeledes betalte han Gaardens Skatter og Afgifter og udførte Hoveri for Ringsted Kloster. Hoveriet varede dog kun i 8 Aar, til 1851, da det blev afløst ved Lov. Hoveri-afgiften blev fastsat til 37½ Rdl. aarlig. Dette lille Beløb viser, hvor daarligt Arbejdet blev betalt den Gang. Gaarden blev drevet paa Faderens Fæstebrev til 1900, da *Søren Hansen* fik Fæstebrev paa den. Indfæstningssummen var da

steget til 7500 Kr., som dog væsentligst blev brugt til Opførelse af et Svinehus og en Stakkehjelm ved Gaarden. Landgildet blev fastsat til aarlig 1 Td. Byg pr. Td. Land, beregnet efter Kapitelstakst.

I 1914 købte *Søren Hansen* Gaarden til Ejendom for en Købesum af 47,000 Kr., hvoraf 12,000 Kr. betaltes kontant, mens Resten, 35,000 Kr., blev staaende som 1. Prioritet i Gaarden. Under Hensyn til, at *Søren Hansen* opgav Fæsteretten, blev Renten fastsat til 2 pCt. for hans Levetid.

Gaardens Ejendomsskyld var i 1914 48,000 Kr., men nu er den 82,000 Kr. — og skal vel nu atter forhøjes.

Gaarden laa oprindelig i Byen, men efter dens Brand i 1871 blev den flyttet ud og lagt midt i Marken.

Familien i Slægtsgaarden.

Ligesom man taler om sin Slægtsgaard, kunde man ogsaa tale om sin Slægts Kirkegaard. Nu, da Julen nærmer sig, og vi pynter de kære afdødes Grave, mindes man ikke alene de sidst henfarne. Man kan ogsaa komme til at tænke paa alle de Forfædre, der fødtes i Slægtens Gaard og blev begravet paa Slægtens Kirkegaard. Vi ser for os Kirken Juleaften.

Ser du nu atter den kalkede Kirke, Sneen, der hvidere breder sit Slør hen over Sommerens flittige Virke, — ser du dens Lys gennem Vindver og Dør, ganger du ind saa til Fædrenes Hvile, ser du de smykkede, festklædte Par henover Fliserne viede ile signede bort — som din Mor og din Far.

Vi ser for os alle de Brudepar fra Slægtsgaarden, som i Aarhundreders Løb er ilede bort som Ægtepar — til Slægtsgaarden. Og nu i Fotografiens Tidsalder kigger vi jo af og til paa Oldefars og Oldemors Billeder. Men havde vi haft Fotografier af alle vore Forfædre fra Holbergs Tid, vilde der vel nok have været et Hundrede Stykker. Og man kunde da spørge: Hvor megen Interesse har det, at ens Farfader for 200 Aar siden ejede Slægtsgaarden? Det synes jo, som om Gaarden er det eneste faste Punkt, som om ens Forfædre er en stor, broget Masse uden indre Tilknytning og Forbindelse. Men det er nu slet ikke Tilfældet. Selv om man har visse Rødder mange andre Steder end i Slægtsgaarden, kan denne Slægtens Vugge meget vel betragtes som noget stabilt ogsaa i biologisk, i racemæssig Betydning. At en Familietype i det hele og store er konstant er de fleste Genealoger enige om. Som kendte Eksempler kunde man nævne Habsburgerne og Hohenzollerne. Habsburgernes markante og usædvanlige Ansigtsgennemsnit lader sig forfølge med Sikkerhed mindst seks Aarhundreder igennem.

Habsburgernes Familietype er karakteristisk ved stærkt udviklet Underlæbe, ofte ogsaa fremstaaende Hage og halvaaben Mund. Næsen er oftest kraftigt udviklet. Det vilde ikke være vanskeligt at finde Eksempler her til Lands i Slægter, der har haft Raad til at lade sig male. F. Eks. finder man en ret konstant Pande-Næse Profil hos Rosenkrantzterne. Men nu vil man muligvis indvende, at der i en saadan Adelsfamilie ligesom i andre Familier findes baade mørkladne og blonde Medlemmer. Og det er muligvis endda det almindeligste. Naar man har talt om Familietype, har man brugt dette Udtryk for at karakterisere de mest ejendommelige Træk ved Familiens Medlemmer. Men hvordan kan i det hele taget en Familie holde sig saa konstant, at man med Sikkerhed kan regne med, at der i en Slægtsgaard for Aarhundreder siden har levet Medlemmer af Slægten, der paafaldende har lignet nulevende? Det er jo vort egentlige Problem. Der kommer stadig fremmed Blod ind i Familien ved Parringen med fremmede Familier. Naar en ung Mand gifter sig med en Pige af fremmed Familie, skulde man jo synes, at hun maatte medbringe fremmede Egenskaber og saaledes forstyrre Familietypen. Men Problemet er slet ikke saa indviklet. I Hovedsagen forholder det sig saadan, at Fader og Moder giver Afkommet lige stor Arv. Nu vil vi tænke os et Forældrepar, der repræsenterer Helheds-Familietypen, saadan at man ved at lægge Mandens og Konens Egenskaber sammen faar alle Familietypens Egenskaber. Hvis nu Familietypen i Slægtsgaarden skal holde sig konstant, maa Sønnen og hans Kone ligeledes repræsentere den samme Familietype. Det vil sige, at Sønnen og hans Kone skal have den samme Sum og Mængde Egenskaber som Sønnens Fader og Moder. Man kunde stille det saadan op: Fader + Moder = Søn + Sønns Idealtpe. Nu maa man jo endelig ikke tro, at alle bliver gift med den Type, de helst ifølge deres naturlige Instinkt vil have. Men Instinktet faar dem til at vælge saa nær som muligt. Et almindeligt Tilfælde: Fader mørk og brunøjet, Moder lys og blaaøjet, Sønnen mørk og brunøjet. Han vilde da (hvis Forældrene har valgt efter deres Instinkt) foretrække en lys og blaaøjet. Paa denne Maade, ifølge Naturens Instinkt, beholder Familien i Gaarden samme Helheds-Familietype. Om nu nogen har Lyst til at anvende denne Hovedregel (der er jo saa mange Arvelighedslove at tage Hensyn til), kan Idéen nemt overføres paa Højde, Drøjde, Holdning, Næse, Pandeprofil o. s. v. Men man maa stadig erindre: Over for andre anbefaler man sin tilkommende ved at omtale hendes Dyder og gode Forhold, mens man tænker for sig selv: Sikke noget Sludder, jeg tager hende, fordi jeg synes om hendes Øjne og Hænder, Næse og Mund. Derfor holder Slægtens Familietype sig saa godt i Slægtsgaarden.

H. P. Skaarup.

Jul I DEN GAMLE SLÆGTSGAARD

I en af de graa Dage ind under Jul besøgte jeg min gamle Ven paa Østergaard. Hans Haar er nu hvidt ved Tindingerne, men lige undgomsfrisk er han, som da jeg mødte ham første Gang for 25 Aar siden. Vi sidder og hygger os i hans store, lavloftede Stue, hvor Egebjælken strækker sin stærke Arm hen under Loftet. Vi havde faaet Ild i Piberne med nogenlunde antagelig Tobak . . . vi havde det rart.

For mig har der altid været en Tankeforbindelse mellem Jul og Termin, sagde Peter Jørgensen, og det stammer sikkert fra en af mine allerførste Erintringer.

Der sad en fremmed Mand inde i Stuen hos min Far. Hans Skæg var saa stort og sort, at Ansigtet blev saa lille og hvidt, at det virkede uhyggeligt paa mig, der sad paa min Skammel og iagttog ham. Da han gik, sagde han til Far:

„Ja, man kan jo ikke rigtig holde Jul, uden man har Terminen paa Ryggen!“

Det var Dagen før Juleaften, og jeg kiggede paa alle, jeg mødte, men ingen havde noget paa Ryggen. Blev der maaske slet ikke nogen rigtig Jul i Aar? Jo, nu kommer det, lyste det op i mig, da jeg saa en Uldhandler vade gennem Sneen over til Karlekamrene for at handle. Saadan ser altsaa en Termin ud, og saadan en faar vi alle paa Ryggen til Jul! Den ser ikke pæn ud, men er stor og tyk. Hvad mon der dog er i den? Er det Julen selv? Ja, hvad var Jul egentlig for noget?

Mors Forklaring om, at det er en Glædesfest, vi holder, fordi der blev født saadan en sød og artig lille Dreng langt borte for længe, længe siden, og at det var Guds Søn, kunde slet ikke rime sammen med denne store, tykke Termin. At de havde lagt ham i en Krybbe kunde jeg heller ikke forstaa, for der maatte da være Rigdom til Huse, saa de selv kunde købe en rigtig Vugge.

I Gaar havde jeg været med i Kirken og havde siddet artig i en grusom lang Tid, medens Præsten stod oppe i en Kasse under Loftet og talte og talte. Os er i Dag en Frelser født, sagde han flere Gange. En „Frelserfødt“, hvad mon det dog var for en?

Jeg vilde gerne tegne dengang, og jeg forsøgte Gang paa Gang, men det mislykkedes. Saa gik jeg ind til Far:

„Kan du ikke tegne mig en „Frelserfødt“, Far, paa dette her Papir?“

„Nej, min Dreng, det kan jeg ikke.“

„Men saa en Krybskytte da?“

Jo, det gik. Der stod jo den skumle, sorte Mand fra før med Gevær i Haanden og en lang Kniv. Jeg var tilfreds.

„Far, jeg ved godt, hvad en Termin er for en!“

„Ja, det ved jeg sandelig ogsaa, lille Ven“ lo Far og gik ud.

I Døren mødte jeg Kokkepigen.

„Hvad er Jul for noget, Mariane?“

„Ih, ved han ikke det? Det er jo Juletræ og Klej-

ner og Pebernødder og den Slags. Spørg du bare din Mave i Morgen Aften, saa skal den nok sige dig Besked“.

Pigerne havde travlt, og Mor havde travlt. Saa stavrede jeg ad den Sti, der var kastet i Sneen over til Kostalden. Der gik gamle Niels Rasmussen, Røgterren. Han vidste nok Besked, for han havde en lille Termin paa Ryggen — men det havde han nu altid.

„Hør Niels, hvad er Jul egentlig for noget?“ spurgte jeg.

„Jul, bitte Peter, det er Ævelskiver og Punch!“

Jeg følte mig nu saa klog, at jeg kunde belære min større Broder, men han svarede overlegent:

„Nej, Jul det er Gaasesteg, Juletræ og Gaver og Salmesang og Nisser, der danser om Grødfadet paa Loftet. Ja, spørg du bare Forkarlen. Han ved det!“

Vi drøftede med særlig Interesse Spørgsmaalet Nisserne. Vi, der ellers kendte hver Krog i den gamle Gaard, havde aldrig set dem, men naar de nu allesammen talte om dem, saa maatte de jo være der. Bare vi kunde fange et Par Stykker, naar de kom frem for at spise Julegrøden. Det maatte sikkert være en bedre Forretning end at opdrætte Kaniner, som jo alle Drengene havde. Saa mange Planer vi dog lagde for Nissefangsten og det Stutteri, vi i al Hemmelighed vilde starte.

Saa et Par Menneskealdre efter sad jeg og fortalte Julehistorier for mine Børnebørn — to raske Smaafyre, der var sendt herud i Forvejen, og de havde faaet alle de gamle Oplevelser serveret, trods det min Kone advarede mig Gang paa Gang.

„Lær dog ikke Drengene alle de Tossestreger, Peter!“ sagde hun.

Men jeg vilde nu havde Lov til at tage dem, som jeg tog mine egne, dengang de var smaa, saa kan Forældrene „strigle dem rene“ bagefter, og jeg fortalte altsaa videre, medens min Kone stjal sig til en lille en paa Øjet efter Ugens Travlhed.

Da jeg var ved at løbe tør, listede Fyrene ud til Valdemar, Staldkarlen. Han er deres Ven og Helt fra Sommertiden. Han kan skære Fløjter og lave Flitsbuer. Han ved, hvor Fuglene har deres Reder, og han kan fange Fisk i den gamle Voldgrav. Nu vilde de se Dyrene, Føllene og Kalvene fra Sommeren. Næh, hvor var de blevet store! Der var Skimlen, der var Plus og saa videre hele Rækken ned. Men alle Morfars søde Kalve, Valdemar, hvor var de? Og Katteskillingerne og Ællingerne? — ja, deres Spørgsmaal faldt over hinanden, saa det kneb selv for Valdemar at svare.

Mens Børnene var ude, sad jeg og rodede med Regnskabet, en foreløbig Nytaarsopgørelse — Facit var skidt. Det vidste jeg forud. Det var mig ikke nogen Skuffelse, for det var i de daarligere Landbrugsaar i trediverne. Jeg havde tydeligt nok ikke „Terminen paa Ryggen“, og jeg saa allerede med bange Anelser frem mod den næste. De Terminer var i de Aar ligefrem ved at falde over hinanden.

Jeg sad og tænkte paa en god Vens Raad: Gaar Tiden dig for langsomt, saa prøv med en falsk Veksel. — Ja, jeg kunde nu nøjes med Terminerne dengang.

Skal den næste klares, tænkte jeg, saa skal der en Afklædning til, det er klart, og det vidste jeg, men jeg har aldrig kunnet bekvemme mig til det. Det er jo kun Galgenfrist og giver daarlig Samvittighed Saa er der Udstykningen — ikke for det, at jeg skal sige noget ondt om Udstykning, absolut ikke — men alligevel havde jeg i Foraaret skarpt afvist Udstykningsforeningen, da den var her. De følte vel i de Aar, at jeg snart var moden, og det var jeg sandelig ogsaa

Men jeg kunde ikke gribe til den Udvej at ødelægge min kære gamle Slægtsgaard for Tid og Evighed — udslette den — blot for at redde min egen Pels.

Hvad vilde alle mine Venner og Bekendte sige? De, der Gang paa Gang har hørt mig i Skrift og Tale fordømme, at Ejendomme var ude i Spekulation og til Salg for højeste Bud — de, der havde hørt mig fordømme, naar en gammel Slægtsgaard gik ud af Familiens Eje? — Og for Penges Skyld, dette lumpne Skidt — der, ak, dog er saa nødvendige for vor Eksistens.

Nej om jeg saa vilde! Saa hellere falde med Ære — lad saa de Unge og alle de uforstaaende, der ikke ved, hvad det vil sige at føle sig forpligtet overfor Slægten, der gik forud, og den, der kommer efter, lad dem bare smile ad den gamle Nar, der lod sig flaa for dumme Idealer, der forlængst er blevet svigtet af forskellige Grever og Baroner, der har set deres Fordel derved. Naa, dem om det — —

Jeg gjorde den Dag Status i mere end en Forstand. Hvor er det dog en trist Tilværelse de sidste Aar har bragt, tænkte jeg. Hvad har du egentlig udrettet i dit Liv? Har du været et nødvendigt Led i Samfundet? Nej! Havde Verden set en Smule anderledes ud, om du aldrig havde sat dine Ben paa Kloden? Atter Nej. Har du været til Gavn og Glæde for nogen? Maaske for dine egne ja — og dog vel lidt nok —, og det, som jeg har forsøgt at virke og hjælpe andre, er glemt og begravet forlængst. Har du udrettet noget, der ikke kunde være gjort lige saa godt af andre? Absolut ikke. Er der saa slet ingen Opgaver for dig? Nej, hvad skulde det være?

Det Facit, jeg fik, var lige saa elendigt som det, jeg havde gjort op i Tal!

Men jeg selv — havde jeg haft Glæder af Livet?

Jo da, Bunker! Masser! Min Del tilfulde, passende iblandet Skuffelser og Bekymringer og Sorger — lidt af hvert!

Min Kone var vaagnet af sin Slummer, og jeg havde vist tænkt højt, for nu stod hun bag min Stol.

„Men hvad er det dog, du sidder og siger? Er det noget at underholde Drengene med, synes du?“

„Drengene“ — svarede jeg — „de er løbet for længe siden“.

„Men nu lægger du alt det Regnskabsvæsen bort for hele Julen, forstaar du“, sagde min Kone, „og

saa kommer jeg med Prøver paa Julebagningen og en Flaske af vort gode Julebryg. Vi vil have os en hyggelig Mørkningstime sammen, inden de andre kommer“.

Jeg saa ud i Sneen. Valdemar gik derude med Poul paa Nakken og spurgte, hvor Børge var. Han var gaaet ud paa Vejen med sin Kælk for et Stykke Tid siden, men nu kunde vi ikke se noget til ham. Der blev ledt, og der blev kaldt — ingen Børge.

Min Kone blev urolig. Det smittede mig, og da vi intet Spor kunde finde af Drengen i den nyfaldne Sne i Haven eller langs de tilfrosne Voldgrave, telefonerede vi til Politiasistenten i Byen. Han skaffede snart Oplysninger om, at saadan en Dreng var set allevegne — naturligvis!

Forkarlen og et Par Karle jog til Hest ud ad Vejene, men kom en halv Time efter tilbage efter forgæves Leden.

En red uden om Søen, en ud gennem Sønderskoven og en op gennem Byen, kommanderede jeg, og afsted for de paa de dampende Heste, medens jeg gik til Telefonen for muligt gennem den at finde et Spor af den lille Fyr.

Uhyggen bredte sig med Mørkets Komme og Kulden, der tiltog. Skulde der hænde os en Ulykke nu lige til Jul? Alt Arbejde ude og inde var standset, alle ledte. Havde jeg ved at være optaget af mine egne Tanker forvoldt dette? Ogsaa jeg maatte ud, og snart var „Elsa“ opsadlet foran Trappen. Med Foden i Stigbøjlen faar jeg Øje paa Børge og Fodermesterens Niels ude ved Havelaagen. Forfrosne og blaa, snavsede og klistret over af Mudder staar de der med Taarer i Øjnene.

Niels forklarer, hvordan de havde „russet“ paa Skovbakken og var væltet i en dyb Grøft med Mudder under Sneen.

„Ja, havde jeg ikke været med, saa havde han sat der endnu“, sluttede Niels.

Naa, i varmt Bad og saa i en varm Seng med begge Gutterne, mens Gong-Gongen smældede sin Kalden over Egnen, og snart efter lod glad Galop fra de ridende Karle paa den frosne Vej.

Efter et Par Timers sund Søvn hentede Fodermesteren sin Søn hjem, og Børge paraderede ved sine Forældres og Slægtinges Ankomst, men ved Festmaaltidet faldt Fyren i Søvn med Skeen i Haanden, og saa maatte Grunden til hans Mathed naturligvis frem.

Der blev sovet længe næste Morgen, og efter Frokost tog Travlheden atter fat. Der blev stegt og braset i Køkkenet, pakket Julekurve til Daglejerne og mange andre Ting Juletræet vilde min Kone og vore Døtre selv pynte, Sønerne og Svigersønerne var paa Visit i Møllen, og i Mørkningen havde jeg faaet det Hverv igen at passe Børnene herinde i Stuen, som Folk fornemt kalder mit Kontor.

I Spisestuen blev det lange Bord festligt dækket og pyntet med alle Julens Insignier: Nisser, Grankviste, Stjerner og Lys og under Lysekronen en Kirkeklokke med Sne over. Her kunde der leges. Det kunde der ikke i den store Havestue og Dagligstuen, hvor Juletræet stod, og hvor alle Gaverne laa ved dets Fod. Hertil var alle Dørene laasede,

ja selv Nøglehullet var stoppet og Gardinerne trukket for. Nej, der var for os Mandfolk og Børnene kun min Stue til Raadighed.

Det var paa den Tid, der efter gammel Juleskik skulde gives Dyrene Julenadver, rigeligt med Hø over det hele, og Nissernes Grøfdad skulde bæres paa Magasinloftet; da Valdemar kom for at hente Drengene til Hjælp. Det havde han lovet dem, og nu lovede de mig ikke at sætte deres Ben udenfor Gaarden. Det Løfte holdt de.

Nu samledes Familien og alle Gaardens Karle og Piger ved det lange Bord, festklædte og højtidsstemte. Jeg nikkede venligt til hver især med Tak for deres Medfølelse og Hjælp i Gaar, og saa gik det løs paa Grøden med Mandlerne i. Der blev spist baade første og anden Omgang, uden at Mandlerne kom tilsyne, og Præmierne, de to fede Marcipan-grise, stod uantastede midt paa Bordet. Man skelede til dem og mandede sig op til en Klat endnu. Fadet var snart tomt, saa Chancen var stor.

„Hør, Mariane!“ sagde min Kone, „du har vel ikke glemmt at komme Mandlerne i Gryden?“

„Nej da, men Fruen kan da nok tænke, at to Mandler ikke kan smages ret meget i saadan en stor Grydefuld!“

Mariane havde hakket Mandlerne, inden hun kom dem i Grøden.

Saa maatte Grisene sættes bort til senere Bortlodning. Gæssene kom ind, pyntede med Flag og Grankranse, som det sig hør og bør. De blev skeletterede efter Evne, hvorpaa alle Mandfolkene blev forvist til min Stue, medens Kvinderne ordnede efter Middagen.

I den dunkle Stue markerede en glødende Cigar hver enkelt Plads. Snakken gik træt. Man hvilede.

Pludselig faldt Drengene med Døren ind i Stuen: „Morfar! Morfar! Hvor er du? Vi har ham! Kom med over paa Loftet med en Lygte, saa skal du selv se!“

„Hvad er det, I har, Dreng? Een ad Gangen, saa jeg kan forstaa, hvad I siger. Hvad er det, I har, Børge?“

„Julenissen, Morfar! Nissen er gaaet i Fælden, som vi satte ved Siden af Grøfadet! Kom, saa skal du selv se!“

Fra Trappen hørte vi Bulder oppe paa Loftet, og der sprang gamle Mons i Rottefælden, som Knægtene havde stillet. Jeg maatte jo skænde paa dem.

„Synes I ikke, at det er Synd for den gamle Kat? Og saa maa I ogsaa vide, at Jagtloven forbyder at stille Fælder.“

„Ja, men Morfar, du fortalte da selv om Julenisserne — og vi vidste jo ikke, at Nisserne er fredet nu!“

Saa kunde jeg ikke mere, men maatte tage mine kære Gutter i Favnen og klappe dem.

Inde i den halvmørke Stue hørte vi nu „Julen har bragt velsignet Bud“ blive slaadet an paa Klaveret, og idet Stemmerne faldt i, blev Fløjdørene slaaet op, og et Væld af Lys fra det straalende Træ mødte os. Stille finder vi vor Plads, og enhver syn-

ger med efter Evne. Mellem to Salmer hørte jeg Børge hviske:

„Se, nu er det rigtig Jul, Poul.“

„Jamen, hvor er Julegaverne?“

„Under Træet, dit Fæ!“

Min Kone forstod deres Spænding og sagde: „Nu slutter vi saa med Morfars Yndlingssalme „Dejlig er Jorden“.

Da dens sidste pompøse Toner er døet hen, faar Børnene Luft. De giver først alle Folkene de Pakker, der er bestemt for dem, og saa faar de selv deres egne. Gulvet flyder med Papir og Legetøj.

Jeg har faaet den Gave, som jeg har faaet gennem mange Aar, den store Lommebog, hvori det daglige Regnskab føres, og hvori jeg dagligt noterer nogle Linjer om Dagens Arbejde og Tildragelser. Det har jeg trolig gjort, siden jeg var ganske ung, og mange er de Timer, jeg tilbringer med at se i disse Bøgers Blade.

Hvad vil der komme til at staa paa disse, tænker jeg, idet jeg gaar ind i min „egen Hule“.

Jeg tager Bogen i Haanden, og paa første Side læser jeg, hvad min Kone har skrevet:

Til min Peter, Juleaften!

Der ligger en ugjort Gerning og venter paa hver og een, den ene skal løse en Gaade, den anden skal løfte en Sten, men Gerningen, stor eller lille, er lagt et Sted paa din Vej, og om den skal løftes i Lyset, saa maa den løftes af dig!

Du har Ret, tænkte jeg. Jeg talte for højt med mig selv i Aftes. Det er hertil du sigter. Naar jeg tidligere mødte det gamle Ord: „Den Sten, man ikke kan løfte, skal man lade ligge“, saa sagde jeg altid „Sludder“, og saa sprængte jeg Stenen. Men nu? Ja, selvfølgelig, end er der den Sten lige ved din Fod, der hedder „ikke tabe Modet“, og der kan godt blive Gaader at løse i en vanskelig Tid.

Tak for de Ord, min Ven! tænkte jeg. Nu sidder hun derinde ved Træet og leger med Børnebørnene, der jubler.

Efter Kaffen gaar Folkene hver til sit med et „Glædelig Jul og Tak for i Aften“. Børnene puttes i Seng med deres Legetøj ved Hovedgærdet, og vi andre hygger os en Stund ved det udbrændte Træ. En Stemme hvisker mig i Øret:

„Far, skal vi to gaa en Omgang rundt til Dyrene?“ Glad rejser jeg mig, og vi vandrer afsted med den tændte Staldlygte.

I Kostalden ligger de lange Rækker og tygger Drøv. Kalvene rejser sig og stirrer med blanke Øjne ind i Lygten. I Hestestalden pilles endnu Hø i Hækkene. Vi snakker lidt med hver af de gamle Kendinge, og i „Elsa“s Boks gør vi et længere Ophold. Her vrimler saa mange Minder frem fra de lyse, gamle Dage, og inden vi gaar herfra faar jeg en Arm om min Hals:

„Tak for i Aften, kære Far, og særlig Tak for den glade og friske Barndom, du gav os. Den vil evigt staa for os alle fire med sine lysende Minder om dig og Mor og saa alle Dyrene.“

Saa gaar jeg ind, hvor man er ved at bryde op. Men da jeg lidt senere stod ved det aabne Vindue og saa op mod den frostklare Nathimmel med dens Stjernevrimmel, følte jeg mig saa uendelig rig, min Kones kærlige Tanker med det lille Vers, mine brave Børns Kærlighed og Tak — kunde jeg vel forlange mere?

Oppe paa Vejen kom et Selskab fra Julegilde. De sang „Hellige Nat“ saa smukt, og da de lige under Vinduet havde afsluttet „Glade Jul“, følte jeg selv Juleglæden svulme i mig, saa jeg bøjede mig ud og raabte „Glædelig Jul!“

Peter Jørgensen sluttede og sad lidt stille, saa sagde han: „Du vilde have mig til at fortælle om Jul i den gamle Slægtsgaard — det, jeg har fortalt, er kun saa almindeligt og vel uden Interesse for andre, men for mig staar den Jul som en af de skønneste!“

En vestslesvigsk Bondehøvding

Faa Dele af Danmark er saa ejendommelige som Vestslesvig, Landet derude mod Vesterhavet med Gest og Marsk, med de uhyre Flader, hvor Øjet kun standser ved Gaardene, som ude i Marsken er byggede paa kunstige Høje, Værfter, eller som inde paa den højere liggende Gest er omgivet af frodige Haver, forbavsende rige, naar man tænker paa den magre Jord og paa det barske Klima. Her er vid Udsigt og frisk Luft, og Farverne er kraftigere end andre Steder i Landet.

Længst mod Vest afgrænses Landet af Digerne, sammen med de smukke Haver og de vidtstrakte Agre Vidnesbyrd om Vestslesvigernes sejge Vilje og trodsige Sind; for Sejghed og Stædighed har der været kaldt paa baade i Kampen mod Havet og mod den Tyskhed, som har søgt at æde sig op sønderfra.

Herude ved Grænsen mellem Marsk og Gest ligger Trøjborg, det gamle sagnospundne Herresæde. Nu rager kun de mægtige Ruiner mod Himmelen, hvor engang Peter Rantzau Borg med de fire knejsende Taarne synedes milevidt ud i Landet.

En afvekslende og spændende Historie har Trøj-

borg haft. I Begyndelsen af det 15. Aarhundrede købte Dronning Margrethe Borgen af den mægtige holstenske Adelslægt Limbækkerne. Hun skænkede den til Ribe Bispestol, og takket være dette kom Trøjborg med sit udstrakte Jordtilliggende til at tilhøre de saakaldte kongerigske Enklaver, Omraader, der styredes under Danmark og ikke under Hertugdømmet Slesvig. Derfor er den Dag i Dag Danskheden saa stærk i disse Egne, at det næsten er en Undtagelse, som bekræfter Regelen, saafremt man møder en Hjemmetysker.

Efter Reformationen kom Trøjborg under Kronen; den blev nu givet som Løn til forskellige Adelsmænd, indtil den berømte Feltherre Daniel Rantzau fik den skænket. Hans Broder Peter Rantzau arvede den efter ham, og ham var det, som byggede det store Renæssanceslot, der, omgivet af et tredobbelt System af Volde og Grave, var et af de mest storlaaede Bygningsværker i Nordslesvig.

Endnu findes den Tavle bevaret, som Peter Rantzau lod opsætte over Porten. Foruden en selv-følede Indskrift, der meddeler, at han havde ladet Borgen bygge, staar der „Omnia vanitas“ — Alt er Forængelighed — og et toliniet latinsk Vers, som i Oversættelse lyder:

„Borge du bygger, og Skatte du sanker, som dø
du ej skulde,
ved ej, hvem ejer dit Gods, naar du i Morgen
er død.“

Ane de mon den stolte holstenske Adelsmand, hvilken Skæbne der skulde ramme hans smukke Slot?

I Generationer sad Rantzauerne paa Slottet; derefter fulgte andre Adelslægter og velhavende Børgerlægter, som anbragte deres Penge i Jord, indtil Slottet i 1851 blev købt af Knud Lausten Knudsen — den betydeligste Mand ved Siden af Daniel Rantzau, som har ejet Trøjborg.

Slægten Knudsen har betydet mere i Vestslesvigs Historie end nogen anden Slægt, Greverne paa Schackenborg fraregnet; dens Historie er som en storlaet Roman, og den afspejler sig da ogsaa i den danske Litteratur i flere af Jakob Knudsens Bøger; for Jakob Knudsens Særpræg skyldes ikke mindst hans vestslesvigiske Slægtsarv.

I Begyndelsen af det 19. Aarhundrede, fortæller Historien, boede der i Landsbyen Forballum — ude paa Randen af den fede Marsk — en ung Pige, Gyde Marie Oksen; begge hendes Forældre var døde, og Faderen havde efterladt hende seks store Gaarde og en hel Tønde Guld. Da hun tilmed saa godt ud, var det intet Under, at hun havde Friere nok. Hun blev da ogsaa forlovet med den rigeste Mand paa Egnen, saa bedre kunde det ikke være. Men det blev ikke til noget med dem; for naar han kom paa Besøg, var han mere interesseret i de fede Stude ude i Stalden end i hende. Anledningen til, at hun gjorde det forbi, var en Auktion paa Trøjborg. Gyde Marie bød rask væk paa de Ting, der var til Salg; men da hendes Forlovede fandt, at hun bød vel højt, trak han hende i Kjolen: „Gyde Mari, Gyde Mari, hold nu for Guds Skyld op!“ Det var hende dog for meget; Pengene var dog hendes, og hun gav ham Løbepas.

Kort efter saa hun paa Løgumkloster Marked en ung Studehandler fra Ribe, Knud Lausten Knudsen, og hun var straks klar over, at ham vilde hun have eller ingen. Knud Knudsen var heller ikke noget daarligt Parti; hans Forældre var ogsaa af vestslesvigsk Bondeslæggt.

Begge var de dygtige og myndige Personligheder. Han drev Studehandel, mens hun bestyrede deres Gæstgivergaard i Ribe, et Samlingssted for Egnens Bønder og for de rige Studeprangere, som opkøbte Stude i Nørrejyland og drev dem sydpaa.

De havde flere Sønner; en af dem, Jens Lassen Knudsen, blev Præst og var i mange Aar Lærer paa Rødding Højskole. Hans Søn var Digteren Jakob Knudsen, der i sin Roman „To Slægter“ har skildret Bedsteforældrenes Hjem i Ribe.

Den ældste af Sønnerne var Knud Knudsen, den unge Studepranger, vi lige har mødt paa Kloster Marked. Han syntes lige saa godt om Gyde Marie som hun om ham, og Enden blev da ogsaa, at de fik hinanden. Dog gav hun ham et Nej, da han kom for at fri, men da han var redet af Gaarde, fortrød hun og sendte en Karl efter ham, og heldigvis indhentede denne Knud Knudsen ved Færgestedet over Brede Aa.

I mange Aar boede Knud Knudsen og hans Kone i Forballum, og deres Hjem fik den største Betydning ikke blot for Vestslesvig, men for hele Danmark. For hos dem blev den unge Kristen Kold Huslærer; her prøvede han i Praxis sine Idéer om Opdragelse. Om Aftenen samlede han Egnens unge til Sang, historiske Foredrag og Oplæsning; den nationale og kristne Vækkelse, han derigennem skabte, var Baggrunden for, at Danmarks første Folkehøjskole oprettedes i 1844 i Rødding, for en væsentlig Del paa Knud Knudsens Initiativ.

Som den gode danske Mand, Knud Knudsen var, ramte Oprøret i 1848 ham haardt. Han var utrættelig til at bringe Meldinger om Slesvigholstenernes Bevægelser til Hans Krüger, som ledede det danske Efterretningsvæsen i Nordslesvig. Og vi møder Knud Knudsen baade da den nordslesvigske Folkevæbning blev dannet i Agerskov — 3000 Mand mødte med Geværer og udrettede Leer — og som Leder af et Togt til Tønder, som han og hans Mænd en kort Tid holdt besat.

I 1851 købte Knud Knudsen Trøjborg; Nordslesvigs største Gods kom i hans Eje, og hans Indflydelse blev om muligt endnu større end før. Men hans Væsen forandredes ikke af den Grund. Han var i Aarene mellem Trearskrigen og 1864 Vestslesvigs ukronede Konge, Midtpunktet i det nationale og folkelige Liv, øvende Ret og Skel til alle Sider. Netop derfor var han, der havde betydet saa meget for Danskheden paa sin Egn, Modstander af Regeringens Sprogreskripter, der indførte dansk Skole- og Kirkesprog i visse Dele af Mellemslesvig, hvor Befolkningen var overvejende tysktalende. I disse nationalt blandede Omraader burde der efter Knud Knudsens Mening være baade dansk og tysk Kirkesprog, baade danske og tyske Skoler, saa enhver i Frihed kunde faa Lov at leve sit nationale Liv, som han vilde. Det var Tanker, som forekommer os gan-

ske selvfølgelig, men som dengang var splinternye og kun deltes af ganske faa.

Ogsaa som Landmand var Knud Knudsen en Førerskikkelse. Han deltog med Iver i de store Afvandingsforetagender, og han solgte det store Fæstegods, som laa under Trøjborg, for en billig Pris til Bønderne.

Selv om Knud Knudsen var blevet Storgodsejer, ønskede han ikke at være andet end Bonde. Han afslog saaledes Kammerraadstitlen, da den blev ham tilbudt.

Af den Grund vilde han heller ikke bo paa selve Trøjborg, men levede paa den i Nærheden liggende Visby Hedegaard; han vilde ikke være Herremand og vilde derfor helst skille sig af med Peter Rantzaus stolte Bygning. Derfor tilbød han den gratis til Staten, hvis denne vilde bruge den til Seminarium eller lignende. Men man havde ikke Brug for den, og i 1854 lod Knud Knudsen da Slottet nedrive. Naturligvis vakte Ødelæggelsen af Nordslesvigs største Renæssancebygning Opsigt, og man kan rundt om i Artikler og Bøger finde Oplysning om, at han lod Slottet skyde ned af Kanoner, og at han gjorde det, for at hans Børn ikke skulde faa Herremandsnykker. Begge Dele er Opspind. Hvorfor han skulde lade Slottet skyde ned i Stedet for at rive det ned som enhver anden Bygning, er ikke godt at vide, og den egentlige Grund til, at han foretog den Handling, som i vore Øjne virker som Vandalisme, var, at han forudsaa, at den af hans Børn, der overtog selve Trøjborg, ikke i det lange Løb kunde klare sig, hvis han skulde vedligeholde den mægtige Bygning, efter at Fæstegodset var solgt fra, det, der i gamle Dage havde dannet den økonomiske Forudsætning for Rejsningen af de store Herresæder. Og ingen kan vel nægte, at Knud Knudsen ogsaa paa det Omraade viste et forbausende Klarsyn.

Danmarks Nederlag i 1864 og Afstaaelsen af Sønderjylland ramte Knud Knudsen haardt, saa haardt, at det utvivlsomt bidrog til hans Død to Aar efter.

Hele Vestslesvig sørgede, og hans Begravelse formede sig saa storslaaet, at man ikke var i Tvivl om, at det var en Høvding, der blev baaret til Graven. Ved hans Baare blev han karakteriseret saaledes: „Han var en mærkelig Mand, dansk i Sind og Skind, dansk i Ord og Handling, djærv til Haand og Mund, jævn og klar i Tanke og Tale, ligefrem mod høj og lav, godgørende og hjælpende som faa.“

Og paa hans Ligsten blev der sat en Indskrift, forfattet af Cornelius Appel:

Med Frihed, Liv og Lys i Pagt han var saa jævn
og sand,
saa tro imod sit Modersmaal og mod sit Fædreland.

Jørgen Hatting.

En Hilsen til Sekretær Damm

Som et Par andre Steder her i Bladet nævnt, tager Sekretær Damm sin Afsked fra 1. April 1946. Vi vil gerne bringe ham en oprigtig Tak for det Arbejde, han har gjort for Slægtsgaardsforeningen, og beklager, at Forholdene har artet sig saadan, at vi ikke mere kan byde ham saadanne Arbejdsvilkaar, at et Samarbejde, hvor hele hans Arbejdskraft kan udnyttes og honoreres, er til Stede.

Det er hans grundlæggende Arbejde, vi i Foreningen bygger videre paa; det var ham, der fik Tanken om en Samling af danske Slægtsgaardsejere, og det var ham, der samlede de første Tusinder og med dem i Baghaanden indkaldte til Mødet i Odense i 1941.

Nu skal det ikke her være lutter Ros, ogsaa Damm har sine Fejl, og blandt disse den store, at han er for meget Optimist! Han troede afgjort paa, at her var der et Felt, hvor danske Bønder uden smaalig Skelen til Partipolitik, Stand og Stilling alle vilde samle sig om et Arbejde, der nationalt og kulturelt tangerer det mest ideelle i dansk Bondesind, — og han fik os andre til at bygge videre paa denne Optimisme med det Resultat, at vi led ikke faa Skuffelser. Ikke at vi har tabt Modet, tværtimod, vi betaler, som Damm har maattet det, Erfaringens Omkostninger og tager fat under lidt andre Former, men med Haabet og Visheden om, at Grundkærnen i vor Forening er saa solid, at den aldrig svigter, og saa vil det efterhaanden gaa op for dem, der endnu ikke har forstaaet Betydningen, at de maa være med.

Og saa kom det forbryderiske Attentat paa Damm, hensynsløst, formaalsløst, raat som alle de andre Clearingmord og Overfald; vel var det ikke i sin Egenskab af Sekretær for vor Forening, at dette skete, men som en Udløber af det, der bar med, da han vilde skabe denne; hans sønderjyske, stadige Danskhedskamp bevirkede, at han maatte blande sig i den Sag ogsaa, — og ogsaa her maatte han betale for sin Tro paa Medmenneskene, sin Optimisme. —

Nu skal dette ikke være en Nekrolog over Damm, tværtimod; ingen ønsker højere end vi, at han maa have mange gode Virkeaar endnu, og at hans Optimisme maa afklares, saa hans „Læreaar“ ikke har været forgæves. Der er endnu meget Land at opdyrke for en Natur som Damm.

Og hvem ved, maaske Samarbejdet slet ikke afbrydes til April? Kan hænde, at vi fra begge Sider finder ud af, at vi slet ikke kan undvære hinanden, omend Samarbejdet finder andre Former! Tiden vil vise det!

J. P.

Slægtsgaardsarkivet

Det kan siges baade om Foreningen til danske Slægtsgaardes Bevarelse og om Slægtsgaardsarkivet, at det er noget uprøvet, og Styrelsen har maattet forsøge sig frem. Naar jeg har beskæftiget mig saa meget med Arkivet, er det af den Grund, at jeg har indset den store Betydning, et virkeligt Slægtsgaards-Arkiv kan faa, og ikke mindst i Kulturkampen om Danmarks Sydgrænse. Vi har jo ofte talt om, at Landet er dansk til Ejderen og til Thyras gamle Vold, og dette er ogsaa sandt, men dette skal bevises, og dette kan kun gøres gennem et Slægtsgaards-Arkiv.

For det første skal et Arkiv være historisk rigtigt, og med Hensyn til dette er vi nu kommet et meget stort Skridt videre, idet saa udmærkede Mænd som Bibliotekar, Dr. A. Fabricius og Folkemindesamleren mag. art. H. Ellekilde har lovet at tage sig af Ledelsen af Arkivet. Fra 1. Januar 1946 overtager Magister Hans Ellekilde den officielle Ledelse af Slægtsgaards-Arkivet, og Arkivet faar til Huse i Folkemindesamlingen paa Det kongelige Bibliotek. Dette er et meget stort Fremskridt paa mange Maader. For det første med Hensyn til Brandfaren. Der er ogsaa paa denne Maade langt større Mulighed for, at der fra forskellig Side kan ydes Tilskud til Arkivet. Det har nemlig vist sig, at Foreningen til Bevarelse af danske Slægtsgaarde ikke alene kan magte den økonomiske Side af Sagen.

For det Aar, der kommer, bliver Arkivet nødt til at spare paa de smaa Folketællingsundersøgelser, da der fattes Midler dertil. Der ligger dog mellem 4 og 500, der kun skal renskrives og udsendes. Større Undersøgelser kan bestilles efter 1./1. 46 ved Henvendelse til Magister Ellekilde paa Det kongelige Bibliotek. For Sønderjyllands Vedkommende er Sagen noget vanskeligere, da vi her ingen Folketællingslister har, og Undersøgelserne her maa ske efter Kirkebøgerne i Landsarkivet. Dersom Undersøgelser ikke gaar længere tilbage end til Matrikel af 1779, vil disse i de fleste Tilfælde kunne udføres for mellem 10-20 Kr., især naar disse kan udføres sognsvis.

Jeg vil henstille til Interesserede, der ønsker saadanne efter 1./1. 46, at henvende sig til Mag. Ellekilde. Man haaber saa fra Foreningens og Arkivets Side fra 1./1. 47 at være saa økonomisk stærk, at man kan gaa i Gang med større Arbejder.

Jens Jensen,
Soed.